

Kostromina O. G. Risk factors in the activities of internal affairs bodies. Professional activities of police officers aimed at the protection of public order, public safety and fighting crime, so professional risk always is a component element of it. In modern conditions of development of society, it is difficult to eliminate factors of the dangers of the professional activity of the IAB. Therefore, the study and analysis of the causes of these factors, their possible consequences for employees of the police Department, as well as identify areas for their minimization, are particularly relevant.

The concept of security activities of police officers can be defined as a system of economic, legal, social, logistical, psychological, informational and special technical measures and tools aimed at eliminating dangerous factors to life and health of the police officers during the execution of their duties.

Risk factors in the work of police officers can be divided into two main groups. The first is group of objective factors and associated with features of the functions and tasks of the IAB; the second is group of subjective factors, which related to the professional activities of police officers. Functions and tasks of the IAB, the requirements of the police Department are responsible for the occurrence during the service activity hazards that reduce the safety of police officers. During the service activity they should act in circumstances which significantly affect their health, life, level of efficiency and quality of tasks. In the activities of law enforcement officers often encounter circumstances that pose significant challenges in the work and at the same time require them as representatives of the power of fast, accurate and error-free operations.

So successful performance of police officers is possible provided that eliminate or reduce hazards during the performance of their official duties. This is affected by many conditions. One of them is confidence in the state protection of rights, freedoms, and lawful interests of the citizens of this state and of persons who carry out functions of the state authority.

Keywords: *danger, safety, risk factors, the safety of operation.*

Надійшла до редакції 23.09.2014

Легеза Є. О.

кандидат юридичних наук
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

УДК 342.95

ПРАВОВА ОСНОВА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВОГО СУБ'ЄКТА МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Висвітлено правову основу адміністративно-правового статусу Національної гвардії України як складового суб'єкта Міністерства внутрішніх справ. Розглянуто законодавчі та підзаконні акти, що регулюють діяльність Національної гвардії України, та виокремлено елементи її адміністративно-правового статусу.

Ключові слова: *адміністративно-правовий статус, права, обов'язки, відповідальність.*

Постановка проблеми. У статті 3 Конституції України проголошено, що утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. [1].

В умовах небезпеки для територіальної цілісності України, загрози її державному суверенітету, провокування силового сценарію та дестабілізації ситуації в країні, порушення її миру і спокою виникла необхідність на основі внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ створити за європейською моделлю потужне військове формування з правоохоронними функціями, здатне виконувати службово-бойові завдання, у тому числі правоохоронні функції, як в умовах мирного часу, так і в умовах запровадження правового режиму надзвичайного та/або воєнного стану.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Адміністративно-правовий статус особи було досліджено у працях М.І. Ануфрієва, О.М. Бандурки, Ю.П. Битяка, І.Л. Бородіна, І.О. Іерусалімової, С.В. Ківалова, В.К. Колпакова, Ю.В. Корнєєва, Є.В. Курінного, М.М. Новікова, О.В. Негодченка, А.Ю. Олійника, В.І. Олефіра, Д.В. Приймаченка, О.В. Синьова, М.М. Тищенко, О.Н. Ярмиша та ін. Серед дослідників, які приділили увагу окремим аспектам адміністративно-правового статусу громадянина, можна назвати І.В. Бойка, М.А. Бояринцеву, К.Г. Волинку, І.В. Гамалій, Л.В. Кузенко, О.І. Наливайко, М.О. Перепелицю, Ю.С. Педько, Н.В. Хорошак та ін. Проте поза увагою науковців залишилися питання визначення правового статусу Національної гвардії України. Зазначені обставини зумовили вибір теми наукової статті та свідчать про її актуальність для теоретичного аналізу основних елементів адміністративно-правового статусу Національної гвардії України.

Метою даної статті є розгляд нормативно-правових актів щодо адміністративного правового статусу Національної гвардії України..

Для досягнення поставленої мети треба розв'язати такі завдання: 1) розглянути законодавчі та підзаконні акти, що регулюють діяльність Національної гвардії України; 2) виокремити елементи адміністративно-правового статусу Національної гвардії України.

Виклад основного матеріалу. Правові акти, що регулюють суспільні відносини діяльності Національної гвардії України можна класифікувати за юридичною силою (закони, підзаконні нормативні акти). Розглянемо їх.

Відповідно до ст. 3 Конституції України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [1].

Закон України «Про Національну гвардію України» від 13.03.2014 містить такі атрибути: загальні положення органу, загальну структуру, чисельність та організацію діяльності Національної гвардії України, проходження військової служби і трудові відносини в Національній гвардії України, обов'язки, права та відповідальність військовослужбовців Національної гвардії України, застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї, озброєння та бойової техніки військовослужбовцями,

правовий статус, соціальний і правовий захист особового складу і членів їх сімей, фінансове та матеріально-технічне забезпечення, контроль за діяльністю Національної гвардії України, прикінцеві та перехідні положення.

Відповідно до зазначеного Закону, Національна гвардія України є військовим формуванням з правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України і призначене для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з правоохоронними органами – із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій [2].

Національна гвардія України бере участь відповідно до закону у взаємодії зі Збройними Силами України у відсічі збройній агресії проти України та ліквідації збройного конфлікту шляхом ведення воєнних (бойових) дій, а також у виконанні завдань територіальної оборони.

Якщо розглядати підзаконні нормативно-правові акти, які стосуються діяльності Національної гвардії України, то зазначимо, що їх дуже велика кількість, зокрема, можна назвати такі: Наказ МВС України від 09.07.2014 № 651 «Про затвердження Положення про підрозділи (загони) спеціального призначення Національної гвардії України» [3]; Наказ МВС України від 03.07.2014 № 625 «Про затвердження Положення про військові частини і підрозділи з охорони важливих державних об'єктів та спеціальних вантажів Національної гвардії України» [4]; Наказ МВС України від 16.06.2014 № 566 «Про затвердження Положення про військові частини оперативного призначення Національної гвардії України» [5]; Наказ МВС України від 16.06.2014 № 567 «Про затвердження Положення про військові частини і підрозділи з охорони громадського порядку Національної гвардії України» [6] тощо.

Зазначені нормативно-правові акти ми не будемо розглядати та перейдемо до висвітлення структурних елементів адміністративно-правового статусу Національної гвардії України.

Зазначимо, що статус – правовий стан юридичних і фізичних осіб, суб'єктів підприємницької діяльності, що характеризується і визначається їх організаційно-правовою формою, статутом, свідоцтвом про реєстрацію, правами та обов'язками, відповідальністю і повноваженнями, що впливають із законодавчих і нормативних актів [7, с. 148].

У свою чергу, правовий статус особистості – це насамперед система її прав та обов'язків, закріплених у Конституції та інших правових актах – документах, що мають нормативний зміст.

Пояснюється це тим, що «права та обов'язки – основний вихідний елемент права», відповідно, «правовий статус людини і громадянина може бути охарактеризований як система прав та обов'язків, законодавчо закріплювана державою в конституціях та інших нормативно-правових актах» [8, с. 20].

Правовий статус є самостійною категорією та характеризується такими ознаками: правовий статус має універсальний характер, оскільки поширюється на всіх суб'єктів; відображає особливості особи та держави як учасників суспільних відносин та ступінь і характер їх взаємодії; права та свободи, що складають основу статусу, не можуть реалізуватися без інших його компонентів – обов'язків та відповідальності; ця категорія забезпечує системність прав, свобод та обов'язків; елементи структури правового статусу є взаємозалежними та взаємодіючими; правовий статус характеризується відносною стабільністю [8, с. 96].

Виходячи із Закону України «Про Національну гвардію» [2], адміністративно-правовий статус військовослужбовців Національної гвардії України має такі ознаки: формений одяг і знаки розрізнення; військовослужбовець Національної гвардії України під час виконання покладених на нього службових обов'язків є представником влади і перебуває під захистом держави; законні вимоги та розпорядження посадових і службових осіб Національної гвардії України під час виконання ними службових обов'язків є обов'язковими до виконання фізичними та юридичними особами. У разі невиконання законних вимог особового складу Національної гвардії України, вчинення інших дій, що перешкоджають виконанню ними службових обов'язків, винні особи несуть відповідальність згідно із законом; військовослужбовці Національної гвардії України забезпечуються форменим одягом і знаками розрізнення, зразки якого затверджуються Кабінетом Міністрів України. Військовослужбовцям Національної гвардії України видається службове посвідчення, зразок якого затверджується Міністром внутрішніх справ України.

Відповідно до статті 12 Закону України «Про Національну гвардію України», можна виокремити такі обов'язки Національної гвардії України: забезпечувати захист та охорону життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань; брати участь у забезпеченні громадської безпеки та охороні громадського порядку, у тому числі під час проведення зборів, мітингів, вуличних походів, демонстрацій, інших масових заходів, під час офіційних візитів та інших заходів за участю посадових осіб України та іноземних держав, щодо яких здійснюється державна охорона на території України; вживати заходів, спрямованих на запобігання, виявлення кримінальних (адміністративних) правопорушень; забезпечувати охорону об'єктів, що охороняються Національною гвардією України; забезпечувати пропускний режим на об'єктах, що охороняються Національною гвардією України; забезпечувати охорону спеціальних вантажів, у тому числі ядерних матеріалів, під час їх перевезення територією України; забезпечувати охорону органів державної влади, а також здійснення заходів державної охорони органів державної влади та посадових осіб; вживати заходів щодо припинення діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій; брати участь в антитерористичних операціях; вживати заходів щодо затримання осіб, які підозрюються у вчиненні крими-

нального правопорушення, осіб, які вчинили втечу з місць позбавлення волі, дезертирів; надавати допомогу в ліквідації наслідків природних, техногенних, екологічних катастроф; брати участь у заходах, пов'язаних із припиненням збройних конфліктів та інших провокацій на державному кордоні, а також у заходах щодо недопущення масового переходу державного кордону з території суміжних держав; брати участь у міжнародному співробітництві, міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки на підставі міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, у порядку і на умовах, визначених законами України; брати участь у відновленні конституційного правопорядку, порушеного при спробах захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу шляхом насильства, а також у відновленні діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, порушеної в результаті здійснення протиправних дій, у тому числі на підґрунті міжнаціональних і міжконфесійних конфліктів; підтримувати або відновлювати правопорядок у районах виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру (стихійного лиха, катастроф, особливо великих пожеж, застосування засобів ураження, пандемій, панзоотій тощо), що створюють загрозу життю і здоров'ю значних верств населення; розблоковувати або припиняти протиправні дії у разі захоплення важливих об'єктів або місцевостей, що загрожує безпеці громадян і порушує нормальну діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування; протидіяти масовим заворушенням, що супроводжуються насильством над громадянами; формувати в особливий період військові частини і підрозділи та обороняти важливі державні об'єкти, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, спеціальні вантажі, у тому числі ядерні матеріали, під час їх перевезення територією України; вести воєнні (бойові) дії у разі збройного конфлікту чи загрози нападу на Україну; виконувати завдання територіальної оборони; виконувати заходи правового режиму воєнного стану.

Відповідно до статті 13 вищезазначеного Закону, військовослужбовці Національної гвардії України мають такі *права*: у разі залучення до виконання завдань з охорони громадського порядку на військовослужбовців Національної гвардії України поширюються права та обов'язки, передбачені Законом України "Про міліцію"; затримувати та передавати працівникам міліції, адміністрації об'єктів, що охороняються Національною гвардією України, осіб, які порушили встановлений перепускний режим або вчинили напад на об'єкт, що охороняється Національною гвардією України; затримувати осіб, озброєних вогнепальною зброєю під час здійснення антитерористичних операцій; затримувати осіб, які підозрюються у вчиненні кримінальних правопорушень, та осіб, які вчинили втечу з місць позбавлення волі, дезертирів; розблоковувати або припиняти протиправні дії у разі захоплення важливих об'єктів або місцевостей, що загрожує безпеці громадян і порушує нормальну діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування; проводити огляд транспортних засобів і вантажів на контрольно-

пропускних пунктах об'єктів, що охороняються Національною гвардією України; зберігати, носити і застосовувати спеціальні засоби та зброю; під час виконання службових завдань користуватися безплатно всіма видами громадського транспорту міського, приміського і місцевого сполучення (крім таксі); безперешкодно використовувати в невідкладних випадках засоби електронного зв'язку центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, а засоби зв'язку, що належать фізичним особам, – за їх згодою; використовувати з наступним відшкодуванням витрат та збитків у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, транспортні і плавучі засоби фізичних або юридичних осіб незалежно від форми власності (крім транспортних засобів дипломатичних представництв та консульських установ іноземних держав в Україні, транспортних засобів спеціального призначення) для припинення злочину, проїзду до місця події, стихійного лиха, супроводження до лікувальних закладів осіб, які потребують термінової медичної допомоги, для переслідування правопорушників та їх супроводження або конвоювання до органів внутрішніх справ; взаємодіяти в межах компетенції з іншими правоохоронними органами.

Так, згідно зі ст. 14 Закону України «Про національну гвардію» [2], військовослужбовці Національної гвардії України несуть дисциплінарну, матеріальну, цивільно-правову, адміністративну та кримінальну відповідальність згідно із законом за вчинення протиправних дій та бездіяльність. Шкода, заподіяна фізичній або юридичній особі незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу управління Національної гвардії України, військовослужбовцями Національної гвардії України при здійсненні ними своїх повноважень, відшкодовується на підставах і в порядку, встановлених законом.

Висновки. Підбиваючи підсумки зазначимо, що основним правовим актом, що регулює адміністративно-правовий статус Національної гвардії України, є Закон України «Про Національну гвардію України» від 13.03.2014 р., який врегулював правові основи організації та діяльності Національної гвардії України, її загальну структуру, функції та повноваження, систему управління, гарантії правового і соціального забезпечення особового складу, а також порядок фінансування, матеріально-технічного забезпечення та контролю за її службово-бойовою діяльністю.

Бібліографічні посилання

1. Конституція України // ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про Національну гвардію України : Закон України від 13.03.2014 № 876-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Про затвердження Положення про підрозділи (загони) спеціального призначення Національної гвардії України : Наказ МВС України від 09.07.2014 № 651 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Про затвердження Положення про військові частини і підрозділи з охорони важливих державних об'єктів та спеціальних вантажів Національної гвардії України : Наказ

МВС України від 03.07.2014 № 625 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

5. Про затвердження Положення про військові частини оперативного призначення Національної гвардії України : Наказ МВС України від 16.06.2014 № 566 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

6. Про затвердження Положення про військові частини і підрозділи з охорони громадського порядку Національної гвардії України : наказ МВС України від 16.06.2014 № 567 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

7. *Шляхтун П. П.* Конституційне право України : підручник / П. П. Шляхтун. – К., 2008.

8. *Шульга А. М.* Правовий статус особистості, його види / А. М. Шульга // Право і безпека. – 2012. – №2 (44). – С. 19-22.

Легеца Е. А. Правовая основа административно-правового статуса Национальной гвардии Украины как составного субъекта Министерства внутренних дел. Освещена правовая основа административно-правового статуса Национальной гвардии Украины как составляющего субъекта Министерства внутренних дел. Рассмотрены законодательные и подзаконные акты, регулирующие деятельность Национальной гвардии Украины, и выделены элементы ее административно-правового статуса.

Ключевые слова: административно-правовой статус, права, обязанности, ответственность.

Legeza Ye. O. Legal framework of administrative-legal status of the National Guard of Ukraine as a component subject of the Ministry of internal affairs. The paper deals with coverage of the legal framework of administrative and legal status of the National Guard of Ukraine as a constituent entity of the interior. Consider laws and regulations governing the activities of the National Guard and Ukraine were singled out elements administrative and legal status of the National Guard of Ukraine.

According to the Law of Ukraine "On the National Guard of Ukraine" from 03.13.2014 accommodate attributes such as: general provisions body overall structure, size and organization of the National Guard of Ukraine, military service and labor relations in Ukraine national guard, national responsibilities Ukraine guard the rights and responsibilities of the National Guard troops Ukraine, the use of physical effects, special tools, firearms, weapons and military equipment of the National Guard troops Ukraine, legal status, social and legal protection of personnel Ukraine national Guard and their families, funds and technological software controlling the activities of the National Guard of Ukraine, final and transitional provisions.

According to this law the National Guard is a military formation of Ukraine and law enforcement functions, which is part of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and is designed to perform the tasks of protection and the protection of life, rights, freedoms and legitimate interests of citizens, society and state from criminal and other unlawful acts, public order and public safety, and in cooperation with law enforcement agencies - to ensure public safety and protection of state borders, combating terrorism, illegal activity or paramilitary militias (groups), terrorist organizations, organized groups and criminal organizations

Keywords: administrative-legal status, rights, duties, responsibilities.

Надійшла до редакції 09.09.2014